

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання
документа державного планування
**«План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Сумської міської
територіальної громади до 2050 року»**

Замовник: Департамент фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради (далі - Департамент).

Відповідно до вимог розділу 5 ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування (далі - ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, повинен відповідати вимогам зазначеним у Постанові КМУ від 16.12.2020 № 1272 (зі змінами).

Моніторинг наслідків виконання ДДП буде здійснюватись шляхом періодичного (не менше одного разу на рік) аналізу статистичних даних щодо якості компонентів навколишнього природного середовища та показників захворюваності населення на територіях, прилеглих до ділянки, на яку розповсюджується дія документа державного планування.

Враховуючи мінімальний характер наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, здійснення спеціальних технічних (інструментальних, лабораторних) заходів моніторингу не передбачено.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

- виявлення наслідків виконання «Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Сумської міської територіальної громади до 2050 року» (далі – ПДСЕРК), у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням ПДСЕРК;
- виявлення не передбачених звітом про СЕО негативних наслідків виконання ПДСЕРК для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, замовник визначає:

- зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;
- кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;
- періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;
- засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання ДДП, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Перелік екологічних індикаторів наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік екологічних індикаторів для здійснення моніторингу наслідків виконання ПДСЕРК

№	Індикатор, показник вимірювання	Джерело даних
1. Покращення якості атмосферного повітря		
1.1	кількість промислово-виробничих підприємств, що мають проекти організації санітарно-захисної зони та ступінь їх реалізації, <i>одиниць із загальної кількості зареєстрованих підприємств</i>	Статистична звітність
1.2	обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел викидів, <i>тонн/рік</i>	Статистична звітність
1.3	кількість проб стану атмосферного повітря середньодобових та максимальних разових концентрації забруднюючих речовин у повітрі з перевищенням відповідних ГДК, <i>% від загальної кількості проб/день, проб/місяць, проб/рік</i>	Автоматичні станції моніторингу, разові лабораторні вимірювання
	скорочення/збільшення викидів в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, <i>тонн/рік</i>	Статистична звітність
2. Покращення стану водних ресурсів		
2.1	кількість домогосподарств, підключених до централізованої системи водопостачання, <i>% від загальної кількості</i>	Статистична звітність
2.2	кількість домогосподарств, підключених до централізованої системи водовідведення, <i>% від загальної кількості</i>	Статистична звітність
2.3	обсяг стічних вод від житлово-комунального сектору та промислових підприємств, <i>м³/рік</i>	Статистична звітність
2.4	обсяг стічних вод, задіяних у системах оборотного водопостачання, <i>м³/рік</i>	Статистична звітність
2.5	розвиток мереж та споруд системи централізованого водопостачання, <i>км/рік; споруд/рік</i>	Статистична звітність
2.6	розвиток мереж та споруд системи дощової каналізації, <i>км/рік; споруд/рік</i>	Статистична звітність
2.7	частка населення, яке має доступ до безпечної питної води і централізованого водопостачання, <i>%</i>	Статистична звітність
2.8	частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів, <i>%</i>	Статистична звітність

3. Охорона і раціональне використання зелених насаджень, збереження природно-заповідного фонду		
3.1	Частка створення зелених насаджень загального користування, га/% від загальної площі населеного пункту	Статистична звітність
3.2	Площа земель органічного виробництва, тис. Га, та їх частка у загальній площі сільськогосподарських угідь, %	Статистична звітність
3.3	Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території ТГ, %	Статистична звітність
3.4	Площа зелених насаджень, тис. га	Дані земельного кадастру
3.5	Довжина розчищених русел річок (водойм), км	Власні дослідження МТГ
3.6	Площа лісів та лісистість територій, га	Статистична звітність
3.7	Площа відновлених земель та екосистем, площа рекультивованих земель та земель, на яких проводяться заходи з консервації, га	Статистична звітність
3.8	Площа територій національної екомережі, га	Статистична звітність
3.9	Площа орних земель (ріллі) та їх частка у загальній площі території, га	Статистична звітність
3.10	Площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання та їх частка у загальній площі території, га	Статистична звітність
3.11	Вміст органічного вуглецю у ґрунтах сільськогосподарських угідь	Статистична звітність
4. Енергетика та енергоефективність		
4.1	Споживання енергоресурсів установами комунальної власності, МВ год рік	Енергомоніторинг в МТГ
4.2	Споживання енергоресурсів населенням на 1 тис. мешканців, МВ год рік	Енергомоніторинг в МТГ
4.3	Частка енергії, виробленої з відновлювальних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії, %	Енергомоніторинг в МТГ
4.4	Скорочення обсягу викидів, тCO ₂ рік	Енергомоніторинг в МТГ
5. Вдосконалення системи поводження з відходами		
5.1	Обсяг утворених ТПВ відходів, тонн/рік	Статистична звітність
5.2	Обсяги утворення промислових відходів на території міста, тонн/рік	Статистична звітність
5.3	Обсяги утилізованих промислових відходів, тонн/рік	Статистична звітність
5.4	Обсяги накопичених промислових відходів, тонн/рік	Статистична звітність
5.5	Обсяг відсортованих вторинних ресурсів, тонн/рік, % від загального обсягу утворених відходів	Статистична звітність
5.6	Кількість домогосподарств, що уклали договір на вивезення відходів, % від загальної кількості	Статистична звітність
5.7	Частка спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів, %;	Статистична звітність
5.8	Співвідношення частки перероблених та утилізованих відходів до утворених, %	Статистична звітність
6. Здоров'я населення		
6.1	Кількість випадків захворюваності дитячого та дорослого населення на захворюваннях органів дихання, кількість випадків/рік	Статистична звітність
6.2	Кількість новоутворень у жителів громади, кількість випадків/рік	Статистична звітність
7. Підвищення екологічної свідомості населення, здійснення екологічної просвіти		
7.1	Підвищення рівня інформування громадян про стан навколишнього природного середовища, к-сть заходів	Власні дослідження МТГ
7.2	Кількість екологічних брендів і виробників екологічно чистої продукції	Власні дослідження МТГ

Таблиця 2

Пропонована Звітом СЕО програма моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

№ з/п	Заходи моніторингу	Одиниця виміру	Роки		Оцінка	Показник оцінки	Примітка
			2022 (2021*)	2023	2023/2022 (2021*)		
Охорона атмосферного повітря							
1.	Загальні обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на території ТГ	тис. тон			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
2.	Загальні обсяги викидів в атмосферне повітря окремо по парниковим газам від стаціонарних джерел забруднення на території ТГ	тис. тон			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
Охорона водних ресурсів							
3.	Забір прісної води – усього, у тому числі: - з поверхневих водних джерел; - із підземних джерел	млн куб. метрів			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
4.	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього, - у тому числі недостатньо очищених	млн куб. метрів			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
Поводження з відходами							
5.	Утворено відходів (1-4 класів небезпеки)	тис. тон			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	
5.1.	Частка видалених відходів у спеціально відведені місця чи об'єкти у загальній кількості утворених (1-4 класів небезпеки)	%			> 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					< 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для	

						запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	
5.2.	Частка утилізованих відходів у загальній кількості утворених (1-4 класів небезпеки)	%			> 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					< 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	
Розвиток мережі об'єктів природно-заповідного фонду							
6.	Загальна кількість об'єктів природно-заповідного фонду на території СМТГ	одиниць			> 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					< 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
7.	Площа об'єктів природно-заповідного фонду	гектарів			> 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					< 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту ДДП	
Здоров'я населення							
8.	Захворюваність населення	осіб на 100 тис. населення			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	
9	Забезпеченість лікарями	осіб на 10 тис. населення			> 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					< 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	
10	Питома вага злоякісних новоутворень, виявлених в I-II стадії	%			< 1	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 1	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 1	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту	

У сфері охорони повітряного басейну необхідно забезпечити:

- виконання технологічних та санітарно-технічних заходів (впровадження нових мало- та безвідходних технологій на промислових підприємствах, модернізація існуючих об'єктів тепло-енергопостачання, впровадження теплових установок сучасного типу з використанням природних джерел енергії, тощо);
- зменшення / збільшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами забруднення.

Контроль за охороною водних ресурсів включає нагляд за відведенням та очищенням поверхневих стічних вод з території громади, встановленням меж прибережних захисних смуг та додержанням на їх території режимів господарської діяльності, благоустроєм водних рекреаційних зон, виконанням технологічних та технічних заходів на промислових об'єктах.

Ефективність роботи систем водопостачання та водовідведення (в тому числі зливова каналізація) визначається за результатами лабораторних досліджень якості питної води та води водних об'єктів у пунктах водокористування населення за хімічними та бактеріологічними показниками.

Спеціалізовані лабораторії органів санітарно-гігієнічного контролю повинні вести облік найбільш потужних джерел шуму, вібрації та електромагнітного випромінювання на території громади.

Для підвищення якості оцінки антропогенного впливу території на навколишнє природне середовище та здоров'я населення, прогнозування стану екосистем та досягнення їх екологічної рівноваги необхідно щорічно проводити поглиблений аналіз лабораторних досліджень стану атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунту. Для цього доцільним є налагодження системи моніторингу навколишнього природного середовища (повітряний та водний басейни, ґрунт, надра, фізичні фактори впливу) з організацією стаціонарних постів та пунктів контролю в межах житлової, промислової та рекреаційно-оздоровчої зон, а саме:

- розміщення стаціонарних постів спостереження за станом атмосферного повітря на ділянках вулиць з найбільшою інтенсивністю транспортних потоків;
- здійснення моніторингу стану ґрунтів та якості води водних об'єктів, в тому числі в пунктах водокористування населення (пляжі, зони відпочинку) за хімічними та бактеріологічними показниками.

У разі виявлення систематичних відхилень від гігієнічних нормативів складових довкілля необхідно здійснювати аналіз захворюваності населення громади, з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього природного середовища на здоров'я населення, використовуючи статистичні дані.

Здійснення моніторингу впливів виконання ПДСЕРК на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, за визначеними показниками з веденням щорічної звітності дасть можливість своєчасно виявляти недоліки і порушення, що негативно впливають на комфортність проживання населення, і обґрунтувати необхідні заходи щодо їх усунення, а також проводити інформування населення громади про стан реалізації ПДСЕРК, поточні ускладнення та прогнозні терміни їх усунення.

Загальна координація, методичне та інформаційне забезпечення процесу моніторингу, а також підготовка узагальненого звіту про результати моніторингу ПДСЕРК покладається на виконавчий орган Сумської міської ради, до компетенції якого належать питання охорони довкілля та енергоефективності.